

Visuomenės sveikata 2003 m. Nr.4(23)

Turinys

V. Juškelienė, J. Kalibatas

Psichologiniai veiksniai, turintys įtakos paauglių sveikatai, (5-11).

E. Moncevičiūtė-Eringienė

Vėžys: lėtiniam žalojimui atsparių ląstelių evoliucinė atmaina (darbu apžvalga apie naują vėžio kilmės teoriją), (12-17).

I. Jakušovaitė, E. Peičius

Sveikatos priežiūros vertybių kaita ir organizacinė etika, (18-22).

K. Žagminas, A. Ambrozaitis, L. Balčiūnienė, M. Matvejevienė, V. Motuzevičienė, M. Bartkus, V. Bakasėnas

Hepatito B viruso infekcijos seruminių žymenų paplitimas tarp medicinos darbuotojų, (23-28).

N. Jatulienė, J. Čepienė, J. Kalibatas, V. Andriuška, I. Pikčiūnas

Bedarbių požiūris į pagrindinius gyvenimo kokybės aspektus, (29-32).

L. Simoksen, D. Pūras, S. Lesinskienė

Psichikos sveikatos centruose vaikams teikiamų paslaugų analizė, (33-38).

S. Garmienė, N. Žemaitienė, A. Zaborskis

Moksleivių gyvensenos ir socialinės integracijos bendraamžių grupėje ryšys, (39-44).

E. Šeputytė, A. Goštautas

Vyresniųjų klasių moksleivių polinkio į savižudybę paplitimas ir ryšys su jų prisitaikymo rodikliais, (45-49).

A. Muliarčikas, A. Stanislovaitis

Kauno miesto gyventojų požiūrio į sveikatą ir fizinį aktyvumą tendencijų aspektai, (57-63).

V. Grigaliūnienė, S. Neverauskienė

Psichologinių bei šeimos charakteristikų ir paauglių psichosomatinių sutrikimų ryšys, (64-69).

A. Krikštaponienė, B. Kazbarienė, E. Moncevičiūtė-Eringienė

Moterų imuninės sistemos funkcijų kaita atsižvelgiant į skirtingą aplinkos taršą ir vėžio riziką, (70-72).

**A.Goštautas, K.Paliukevičiūtė, N.Goštautaitė Midttun,
R.Vaitkevičius**

Depresija sergančių moterų gyvenimo kokybės ypatumai,(73-78).

J.Jaščaninas, N.Janščanienė

Fizinės apkrovos, raumenų mikrokrotraumos ir jų mechanizmų
informacinė vertė, (79-87).

Turinys

V. Juškelienė, J. Kalibatas

Psichologiniai veiksniai, turintys įtakos paauglių sveikatai, (5-11).

Santrauka

Siekiant sukurti efektyvias vaikų sveikatos prevencines strategijas svarbu išsiaiškinti įvairių socialinių grupių asmenų sveikatą ir jų gyvensenos ypatybes. Šio tyrimo tikslas – atskleisti vyresniųjų klasių moksleivių, besimokančių bendrojo lavinimo mokyklose, šeimos socialinius bei psichologinius veiksnius, galinčius turėti įtakos paauglių sveikatai. Tyrimo metodas – anoniminė anketinė moksleivių apklausa. Nustatyta, kad daugelis tirtųjų veiksnių buvo statistiškai patikimai susiję su paauglio sveikatos saviverte bei dažniais psichosomatiniais negalavimais. Motinos išsilavinimas turėjo esminės reikšmės moksleivio savo sveikatos vertinimui. Bedarbių tėvų vaikai dažniau prastai vertina savo sveikatą bei dažnai negaluoja. Dažnų negalavimų rizika 1,4 karto didesnė paaugliams, gyvenantiems tik su motina, palyginti su abu tėvus turinčiais bendraamžiais. Šeimos ekonominė padėtis taip pat turi reikšmės paauglių sveikatai: neturtingų šeimų vaikai dažniau laiko save nelabai sveikais arba silpnos sveikatos, o dažnų negalavimų rizika nelabai turtingų šeimų vaikams yra 1,4 karto, visai neturtingų – 2,3 karto didesnė, palyginti su turtingų ir pasiturinčių šeimų bendraamžiais; šeimoje turimų automobilių skaičius, kaip ekonominės gerovės rodiklis, buvo susijęs su dažniais negalavimais; nepalankių sveikatos rodiklių procentinis dažnis niekada neturinčių pinigų maistui, kai yra išalkę, paauglių grupėje 1,4–1,7 karto didesnis nei tarp tų, kurie visada jų turi. Kuo prastesni šeimoje tarpusavio santykiai, tuo didesnė prastai sveikatą vertinančių bei dažnai negalaujančių moksleivių dalis. Vaikai, neturintys galimybės atvirai kalbėtis su tėvais jiems rūpimais klausimais, prasčiau vertina savo sveikatą, dažniau patiria psichosomatinį simptomų.

Raktažodžiai: paaugliai, sveikata, psichosocialinės sąlygos.

E. Moncevičiūtė-Eringienė

Vėžys: lėtiniam žalojimui atsparių ląstelių evoliucinė atmaina (darbų apžvalga apie naują vėžio kilmės teoriją), (12-17).

Santrauka

Įgyto ląstelių atsparumo žalojantiems veiksniams mechanizmas, pasireiškiantis besiformuojant navikiniam procesui, yra pirminės reikšmės bendras biologinis dėsniumas. Šį rezistentiškumą galima vadinti piktybiniu, nes dažniausiai kartą susiformavęs jis neišnyksta – kaip ir piktybinių ląstelių klonas. Navikinis augimas nėra gamtos išimtis. Jis yra bendro biologinio persistentinio rezistentiškumo žalojantiems veiksniams atvejis. Evoliucinis įgytas rezistentiškumas yra būdingas bakterijoms, somatinėms ir navikinėms ląstelėms. Įgyto rezistentiškumo mechanizmai yra susieti su rezistentiškumo daugeliui ksenobiotikų (RDK) ir rezistentiškumo daugeliui vaistų (RDV) bendrais mechanizmais (su ląstelių membranos evoliucinio rezistentiškumo genų baltymo P-glikoproteino, glutationo S-

transferazių ir kitais produktais). Taigi malignizacija yra bendro biologinio rezistentišku-
mo evoliucinė atmaina. Vėžėjančioje ląstelėje vykstantys genetiniai, morfologiniai ir
funkciniai pokyčiai yra antrinis kancerogenezės mechanizmas, kuris apibūdina besiformu-
ojančius paprastėjimo procesus žalojimui atsparioje ląstelėje. Tokia ląstelė įgyja para-
zitinę savybę. Kad išgyventų nepalankiomis sąlygomis, ji prisitaiko tarsi grįždama evo-
liucijos laiptais atgal į labiau primityvią atavistinę raidos būklę, kuri būdinga pirmųjų gyvybės formų egzistencijai. Todėl organizmo augimą reguliuojančių mechanizmų nebe-
klauso ir įgyja potencialią neribotai daugintis bei formuoti pridėtinį augimą (metastazes).
Taigi vėžys yra natūrali pažeistų ląstelių apsigynimo nuo aplinkos biologinio, fizinio bei
cheminio streso reakcija, natūralus evoliucijos procese jų įgytas bendras biologinis gam-
tos dėsnis išgyventi prisitaikant prie pakitusių aplinkos sąlygų.

Raktažodžiai: įgimtas ir įgytas atsparumas, atavistinė raida, pridėtinis navikų augi-
mas, mikroorganizmai, somatinės ir navikų ląstelės, RDK, RDV, P-glikoproteinas, gluta-
tiono S-transferazė.

I.Jakušvaitė, E.Peičius

Sveikatos priežiūros vertybių kaita ir organizacinė etika, (18-22).

Santrauka

Šiuolaikinėje sveikatos priežiūros sistemoje didėja asmens priklausomybė nuo organi-
zacijų ar institucijų. Tradicinė medicina ir sveikatos priežiūros etika apsiribodavo gydyto-
jų ir pacientų tarpusavio elgesio normų analize. Straipsnyje pabrėžiama, kad etika nėra tik
asmeninis ar privatus reikalas, susijęs su asmens jausmais, įsitikinimais ar vertybėmis. Ir
pacientas, ir gydytojas yra tarsi įstrigę sudėtingoje organizacijų sistemoje. Pacientas daž-
niausiai yra priverstas ginti savo teises sistemoje, kurios pagrindinis tikslas yra jam padė-
ti. Tad reikia kalbėti apie moralines sveikatos priežiūros sistemos problemas, apie organi-
zacijų kultūrą ir etiką. Straipsnyje siekiama atskleisti, kaip sveikatos priežiūros organiza-
cijų veikloje „persidengia“ verslo, paciento, kaip sveikatos priežiūros vartotojo, ir medi-
cinos profesijos vertybės, kokie yra sveikatos priežiūros etinių problemų ypatumai. Į tai
atsižvelgiant organizacinė etika apibrėžiama kaip verslo etikos, pacientų priežiūros etikos
ir profesinės etikos integracija.

Sveikatos priežiūros organizacijos etika gali būti įgyvendinama per etinės praktikos ir
etinių normų institucionalizavimą, tai yra kasdienėje veikloje praktiškai diegiant etinius
idealus. Autoriai akcentuoja, kad per mažai dėmesio skiriama sveikatos priežiūros valdy-
mo ir klinikinės praktikos kultūrai, ir siūlo pereiti nuo tradicinio moralizavimo prie orga-
nizacijos vadybos etinių problemų sprendimo.

Raktažodžiai: profesinės vertybės, moralinės sistemos problemos, organizacinė etika,
etikos institucionalizavimas.

K.Žagminas, A.Ambrozaitis, L.Balčiūnienė, M.Matvejevienė, V.Motuzevičienė, M.Bartkus, V.Bakasėnas

Hepatito B viruso infekcijos seruminių žymenų paplitimas tarp medicinos darbuotojų,
(23-28).

Santrauka

Darbo tikslas – nustatyti hepatito B viruso (HBV) infekcijos seruminių žymenų paplitimą įvairiose medicinos darbuotojų grupėse ir įvertinti šios profesijos ir HBV infekcijos ryšio stiprumą. Tyrimas buvo atliktas trijose Lietuvos ligoninėse (Kauno ir Vilniaus universitetinėse klinikose). Anketiniu būdu apklausti šių įstaigų darbuotojai. Anketoje pateikti klausimai apie veiksnius, susijusius su hepatito B (HB) rizika. Kontrolinę grupę sudarė suaugę gyventojai, atvykę profilaktiškai skiepytis į Vilniaus ir Kauno poliklinikų skiepų kabinetus. Tyrime dalyvavusių medikų ir gyventojų serumai tirti HBV infekcijos seruminiams žymenims (HBsAg, anti-HBc, anti-HBs) nustatyti. Iš viso ištirta 507 medikai ir 358 gyventojai. Seropozityvių gydytojų nustatyta 30,4%, medicinos seserų – 31,8%, laborantų – 33,3%, jaunesniųjų medicinos darbuotojų – 8,3%. Gydytojų grupėje HBV seruminių žymenų paplitimas svyravo nuo 33,0% chirurgų grupėje iki 25,0% – stomatologų. Tarp gyventojų šių žymenų paplitimas sudarė 24,3%. Nustatytas statistiškai patikimas ryšys tarp priklausymo medicinos darbuotojų grupei ir padidintos HBV infekcijos rizikos (OR = 1,56). Medicinos darbuotojų vidutiniškai 56% HBV infekcijos rizika didesnė nei kitų suaugusių gyventojų. Didžiausia HBV infekcijos rizika nustatyta medicinos seserų grupėje (OR = 2,04). Apie 56% visų apklausoje dalyvavusių medicinos darbuotojų nurodė patirtas mikrotraumas bent kartą ir dažniau per savaitę. Nustatyta statistiškai patikima seropozityvumo didėjimo tendencija priklausomai nuo mikrotraumų dažnio darbo metu. Profesinis darbas reikšmingai asocijavosi su HBV infekcijos seruminių žymenų paplitimu (OR = 2,78). Atliktas tyrimas rodo, kad Lietuvoje medicinos darbuotojams kyla gana didelė HBV infekcijos rizika. Šią infekciją reikia vertinti kaip profesinę medicinos darbuotojų ligą.

Raktažodžiai: hepatitas B, HBV infekcija, medicinos darbuotojas, mikrotraumos, rizikos veiksnys.

N.Jatulienė, J.Čepienė, J.Kalibatas, V.Andriuška, I.Pikčiūnas

Bedarbių požiūris į pagrindinius gyvenimo kokybės aspektus, (29-32).

Santrauka

Šio straipsnio tikslas buvo įvertinti bedarbių požiūrį į sveikatą bei pagrindinius gyvenimo kokybės aspektus. Tyrimas atliktas naudojant lietuviškai adaptuotą PSO GK – 100 klausimyną. Buvo apklausti 57 Vilniaus ir Utenos darbo biržose užsiregistravę bedarbiai. Atrinkta grupė buvo homogeniška pagal amžių, išsilavinimą, sveikatą. Amžiaus vidurkis – 33,7 (SD 11,2). 70,2% respondentų turėjo vidurinį išsilavinimą, 14% – pradinį, 15,8% – aukštąjį ir nebaigtą aukštąjį. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojantis Epi6 statistiniu paketu, balai skaičiuoti pagal Mick Power (1996 m.). Atliktais tyrimais nustatyta gyvenimo kokybės priklausomybė nuo sveikatos. Iš visų gyvenimo kokybės skalės dimensijų aukščiausiai vertinamas nepriklausomybės laipsnis. Vilniaus miesto bedarbiai savo gyvenimo kokybę patenkinti 2,4 karto mažiau negu Utenos bedarbiai, nors pagal atskiras dimensijas gyvenimo kokybės skalėje vilniečių vertinimo lygiai yra gerokai aukštesni.

Raktažodžiai: gyvenimo kokybė, sveikata, bedarbiai.

L.Simoksen, D.Pūras, S.Lesinskiėnė

Psichikos sveikatos centruose vaikams teikiamų paslaugų analizė, (33-38).

Santrauka

Tyrimo tikslas buvo išanalizuoti Vilniaus miesto Antakalnio ir Pašilaičių psichikos sveikatos centruose (PSC) 2002 m. vaikams suteiktų paslaugų pobūdį. Išanalizavome 2002 m. Antakalnio ir Pašilaičių PSC apsilankiusių 464 vaikų (nuo 1 iki 18 metų) medicinines korteles. Iš jų buvo 268 berniukai ir 196 mergaitės. Literatūroje nurodoma, kad 10–20% vaikų kyla viena ar kelios psichikos ar elgesio problemos. Nustatėme, kad iš Antakalnio ir Pašilaičių poliklinikose registruotų vaikų 2002 m. Antakalnio PSC apsilankė 1,7% pacientų (0–16 m.), Pašilaičių PSC – 1,1% (0–16 m.). Pašilaičių PSC rajone gyvenančių vaikų apsilankė gerokai mažiau (0,7%) negu mieste gyvenančių (4,6%). Tyrėme paslaugų apimtį, pobūdį ir sezoniškumą. Pašilaičių PSC 2002 m. 100 vaikų teko 3 apsilankymai, t. y. dvigubai mažiau, negu Antakalnio PSC – 6,25 arba visoje Lietuvoje – 7. 2002 m. daugiausia apsilankymų nustatyta pavasarį (30,5%) ir rudenį (30,3%), mažiausiai – vasarą (15,5%). Dominuoja apsilankymai pas gydytoją vaikų ir paauglių psichiatrą (91,2%), gerokai rečiau teiktos kitų specialistų – komandos narių paslaugos. Tyrimo rezultatai parodė, kad sergamumo rodikliai, paremti apsilankymų pas psichikos sveikatos centrų specialistus skaičiumi, neatspindi tikrojo vaikų psichikos ir elgesio sutrikimų paplitimo; rajonuose gyvenantys vaikai pas psichikos sveikatos specialistus lankosi rečiau negu mieste gyvenantys vaikai; ne visiškai išnaudojamas psichikos sveikatos centro specialistų komandos principas.

Raktažodžiai: vaikų psichikos sveikata, psichikos sveikatos centras.

S.Garmienė, N.Žemaitienė, A.Zaborskis

Moksleivių gyvenamos ir socialinės integracijos bendraamžių grupėje ryšys, (39-44).

Santrauka

Straipsnyje pateikiami moksleivių gyvenamos (mitybos, asmens higienos, fizinio aktyvumo, rizikingos elgsenos) ryšio su socialine integracija bendraamžių grupėje tyrimo duomenys. Tyrime dalyvavo 253 Kauno m. bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų septintų klasių moksleiviai. Jų socialinė integracija bendraamžių grupėje buvo įvertinta pagal sociometrinio tyrimo rezultatus. Gyvenamos ypatumai nustatyti atlikus anoniminę apklausą. Tyrimo rezultatai parodė, kad tirtų moksleivių gyvenama siejosi su socialine integracija bendraamžių grupėje. Gerai integruoti moksleiviai, palyginti su blogai integruotais, dažniau vadovavosi nuostata, kad žmonės vartoja narkotines medžiagas norėdami pritapti prie draugų, ir buvo linkę anksčiau pabandyti rūkyti bei gerti alkoholio. Jie buvo mažiau fiziškai aktyvūs po pamokų. Berniukų ir mergaičių socialinė integracija klasės kolektyve skirtingai siejosi su žiniomis apie sveikatą bei jų šaltiniais. Tyrimo išvados rodo, kad ugdant moksleivių sveikos gyvenamos įgūdžius tikslinga atsižvelgti į socialinės integracijos klasės kolektyve rodiklius, šviečiamojoje veikloje parinkti tinkamus informacijos apie sveikatą šaltinius.

Raktažodžiai: paaugliai, gyvenama, socialinė integracija, bendraamžių grupė.

E.Šeputytė, A.Goštautas

Vyresniųjų klasių moksleivių polinkio į savižudybę paplitimas ir ryšys su jų prisitaikymo rodikliais, (45-49).

Santrauka

Tyrimo tikslas: įvertinti moksleivių polinkio į savižudybę ryšį su jų prisitaikymo rodikliais priklausomai nuo lyties. Tyrime dalyvavo 1680 XI–XII klasių moksleivių (933 merginos ir 747 vaikinai) iš 16 Kauno rajono vidurinių mokyklų. Tyrimas vyko 1999–2002 metais. Moksleivių prisitaikymui nustatyti taikytas klausimynų metodas (A. Goštautas, 1998). Pagal polinkio į savižudybę skalės įvertinimų išreikštumą tiriamieji suskirstyti į tris grupes (nulinio, vidutinio ir padidėjusio polinkio) bei išskirti tiriamieji, bandę nusižudyti.

Nustatyta, jog ir merginų, ir vaikinų grupėse polinkis į savižudybę reikšmingai siejasi su emociniais rodikliais (depresišku, žema saviverte, nerimastingumu), santykių problemomis (konfliktiškais santykiais su mokytojais, bendraamžiais, neigiama šeimos aplinka) bei žalingais įpročiais (rūkymu, alkoholio, narkotikų vartojimu). Vyresniųjų klasių merginų polinkis į savižudybę reikšmingai daugiau išreikštas nei vaikinų, jos dažniau nei vaikinai yra bandžiusios nusižudyti. Tačiau paauglystėje ir tarp suaugusių žmonių savižudijų skaičius, Statistikos departamento duomenimis, yra didesnis tarp vyrų.

Raktažodžiai: savižudybė, polinkis į savižudybę, prisitaikymo rodikliai.

S. Domarkienė, A. Tamošiūnas, R. Rėklaitienė, L. Margevičienė, D. Lukšienė

Pagyvenusių vyrų ir moterų sveikatos ir gyvenimo ypatumai, (50-56).

Santrauka

Darbo tikslas – nustatyti ir įvertinti pagyvenusių žmonių sveikatos rodiklius ir gyvenimo ypatumus bei palyginti juos tarp vyrų ir moterų.

1996–1997 metais, naudojant įprastinę epidemiologiniuose tyrimuose taikomą metodiką, tirta atsitiktinė 65–80 metų Kauno gyventojų grupė, 539 vyrai ir 328 moterys. Atsako dažnumas 64%. Duomenų analizė parodė, kad moterys dažniau negu vyrai jaučiasi vienišos, jos dažniau būna nepatenkintos gyvenimu, jų kasdienės veiklos aktyvumas dažniau negu vyrų įvertintas kaip nepatenkinamas. Savo sveikatą moterys vertino blogiau negu vyrai. IŠL paplitimas, standartizuotas pagal amžių, tarp vyrų ir moterų buvo panašus, atitinkamai 31,1% ir 31,5%. Vyrai dažniau negu moterys sirgo protarpiniu raišumu ir lėtiniu bronchitu. Arterinė hipertenzija ($\geq 140/90$ mm Hg) nustatyta 73,5% vyrų ir 86,0% moterų. Tik 23,1% vyrų ir 15,9% moterų buvo normali cholesterolio koncentracija. 25% vyrų ir 41,5% moterų buvo nutukę. Reguliariai rūkė 16,2% vyrų ir 1,9% moterų. Taip pat nustatyta, kad kai kurie pagyvenusių žmonių mitybos įpročiai buvo neteisingi.

Taigi tarp 68–80 metų Kauno gyventojų buvo didelis IŠL ir rizikos veiksnių paplitimas. Moterys, palyginti su vyrais, turėjo daugiau sveikatos problemų.

Raktažodžiai: pagyvenę žmonės, paplitimas, rizikos veiksniai, išeminė širdies liga, kasdienė veikla, mitybos įpročiai.

A.Muliarčikas, A.Stanislovaitis

Kauno miesto gyventojų požiūrio į sveikatą ir fizinį aktyvumą tendencijų aspektai, (57-63).

Santrauka

Darbo tikslas – nustatyti įvairaus amžiaus (nuo 16 m. ir vyresnių) sportuojančių ir nesportuojančių Kauno mieste gyvenančių moterų ir vyrų požiūrio į savo sveikatą ir fizinį aktyvumą, kaip asmeninę sveikatinimo priemonę, aspektus, veikiančius pasirinkimo galimybę mankštintis.

Remiantis anketinės apklausos būdu gautais duomenimis nustatytos įvairaus išsilavinimo ir amžiaus grupių Kauno gyventojų požiūrio į savo sveikatą ir fiziškai aktyvų gyvenimo būdą tendencijos. Žmonės, daugiau žinantys apie fiziškai aktyvų gyvenimo būdą, jo aspektus, labiau domisi informacija apie fizinės sveikatos gerinimo būdus, didesnė jų dalis turi aukštąjį išsilavinimą bei mažiau rizikos veiksnių, geriau vertina savo sveikatą, yra fiziškai aktyvesni, rečiau lankosi pas gydytojus. Amžiaus aspektu – blogėjant savijautai, gyventojai dažniau lankosi pas gydytojus, domisi informacija apie sveikatos gerinimo būdus, pasirenka fiziškai aktyvų gyvenimo būdą. Moterys labiau rūpinasi fizine sveikata bei informacija apie jos gerinimą.

Raktažodžiai: fizinės sveikatos būklė, vertinimo tendencijos, fizinis aktyvumas, informacinės priemonės, lankymasis pas gydytojus, vidurinė mokykla ir informacijos pateikimas.

V.Grigaliūnienė, S.Neverauskienė

Psichologinių bei šeimos charakteristikų ir paauglių psichosomatinių sutrikimų ryšys, (64-69).

Santrauka

Ištyrėme 120 paauglių, nurodžiusių psichosomatinio pobūdžio simptomus, besigydžiusių KMUK 1999–2002 metais, taip pat tyrėme 60 sveikų paauglių kontrolinę grupę iš atsitiktinai atrinktų Kauno miesto ir rajono mokyklų. Tiriamiesiems paaugliams ir jų tėvams buvo pateiktos autorių sudarytos anketos, paaugliai atsakė į HAD (angl. Hospital Anxiety and Depression scale) skalės ir TAS – 20 (angl. Toronto Alexithymia Scale) modifikuotos skalės klausimus. Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kokią įtaką psichosomatiniams susirgimams turi lytis, amžius, šeimos charakteristikos, paauglio santykiai su tėvais. Dažniausi psichosomatiniai simptomai yra galvos ir pilvo skausmai. Nustatėme, kad simptomų lokalizacija priklauso nuo lyties, amžiaus, konfliktų šeimoje sprendimo būdų, paauglių ir tėvų tarpusavio santykių. Psichosomatinė simptomatika dažnesnė aukšto ir vidutinio pragyvenimo lygio šeimose ir priklauso nuo tėvų ir paauglių kartu praleidžiamo laiko, veiklos būnant kartu pobūdžio. Psichosomatinių nusiskundimų turinčių paauglių dažnai būna aukštesnis nerimo lygis. Šių simptomų atsiradimą gali sąlygoti bendravimo šeimoje ypatumai, ypač trumpas ir nevisavertis bendravimas su tėvu. Paaugliams, besiskundžiantiems psichosomatine simptomatika, dažnai nustatoma aleksitimijos požymių.

Raktažodžiai: paaugliai, psichosomatiniai susirgimai, šeimos charakteristika.

A.Krikštaponienė, B.Kazbarienė, E.Moncevičiūtė-Eringienė

Moterų imuninės sistemos funkcijų kaita atsižvelgiant į skirtingą aplinkos taršą ir vėžio riziką, (70-72).

Santrauka

Aplinkos užterštumas cheminėmis medžiagomis pažeidžia žmogaus organizmo homeostazę, silpnina jo apsaugines reakcijas. Imuninės sistemos funkcijos taip pat sutrinka – formuojasi imunosupresiniai mechanizmai, kurie gali turėti įtakos kancerogenezei procesams.

Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, gyvenamosios aplinkos užterštumas pramonės bei transporto teršalais Vilniaus mieste yra 5 kartus didesnis negu Alytaus mieste. Šio darbo tikslas buvo palyginti moterų, dirbančių ir gyvenančių Vilniaus (n=64) ir Alytaus (n= 40) miestuose, imuninę būklę, atsižvelgiant į skirtingą aplinkos taršą. Nustatyta, kad daugelis Vilniaus miesto moterų sisteminio imuniteto rodiklių 20–50% mažesni negu Alytaus moterų. Tik keletas šių rodiklių yra stimuliuoti ir rodo kompensacinę reakciją. Organizmo imuninės sistemos funkcijos greitai kinta ir jautriai reaguoja į gyvenamosios aplinkos užterštumą pramoninėmis bei automobilių variklių išmetamomis išlakomis. Imunosupresija gali būti endogeninis vėžio ir kitų ligų formavimosi rizikos veiksnys bei organizmo pažeidimo ir aplinkos taršos rodiklis.

Raktažodžiai: imuninė sistema, aplinkos tarša, imunosupresija, imunostimuliacija, moterys.

A.Goštautas, K.Paliukevičiūtė, N.Goštautautė Midttun, R.Vaitkevičius

Depresija sergančių moterų gyvenimo kokybės ypatumai,(73-78).

Santrauka

Darbe nagrinėjami depresija sergančių moterų gyvenimo kokybės ypatumai. Gyvenimo kokybei įvertinti taikytas PSOGK-100 gyvenimo kokybės klausimynas. Tyrime dalyvavo 277 respondentės, rezultatų analizė atlikta remiantis 102 depresija sergančių ir besigydančių pirminės psichikos sveikatos centre, 43 – somatinėmis ligomis sergančių ir besigydančių ligoninėje bei 57 sveikų dirbančių moterų tyrimų duomenimis. Rezultatai parodė, kad depresija sergančios moterys žemiausiai vertina gyvenimo kokybę socialinių santykių srityje, taip pat blogiausiai vertinamos gyvenimo kokybės sritys, susijusios su finansiniais ištekliais, laisvalaikiu, poilsio leidimo galimybėmis bei patiriamais teigiamais jausmais. Depresija sergančios moterys nesiskyrė nuo moterų lyginamosiose grupėse pagal objektyvių gyvenimo kokybės veiksnių vertinimą.

Raktažodžiai: gyvenimo kokybė, depresija, subjektyvūs gyvenimo kokybės aspektai, objektyvūs gyvenimo kokybės aspektai.

J.Jaščaninas, N.Janščanienė

Fizinės apkrovos, raumenų mikrokrotraumos ir jų mechanizmų informacinė vertė, (79-87).

Santrauka

Šiuolaikinės sportinės treniruotės metu patiriamos fizinės apkrovos kai kuriais atvejais gali sukelti ganėtinai dideles ląstelių struktūrų apkrovas ir trauminius pažeidimus. Šios studijos tikslas buvo apžvelgti daugelio literatūroje nagrinėjamų autorių darbų rezultatus apie mikrotraumų kilmę ir palyginti juos su mūsų atliktais tyrimais. Įvertintas raumeninio audinio pažeidimo pobūdžio ir laipsnio dydis pagal pažeidimo žymeklius, tarp kurių fiksuojama pradinė pažeidimo fazė arba metaboliniai kitimai, toliau eina spontaninio elektrinio raumenų aktyvumo padidėjimas ir netgi ilgesnį laiką išliekantys uždegiminiai procesai. Dažniausia sportinių treniruočių pasekmė – miofibriliniai sutrikimai, padidėjęs ląstelių membranų pralaidumas, jungiamojo kolageno kiekio mažėjimas. Nors ir nėra visiškai aiškūs visi mikrotraumų dėl sportinės treniruotės atsiradimo mechanizmai, bet žymeklių – rodiklių naudojimas gali duoti informacijos apie ankstyvą mikrotraumų pasireiškimą, o tai padėtų išvengti šio proceso gilėjimo.

Raktažodžiai: mikrotraumos, fizinės apkrovos, miofibrilė, metaboliniai kitimai, homeostazė, kreatino kinazė.